

Celoštátne kolo Dejepisnej olympiády pre SŠ
10. ročník, školský rok 2017/2018

Písomný test pre kategórie A a B

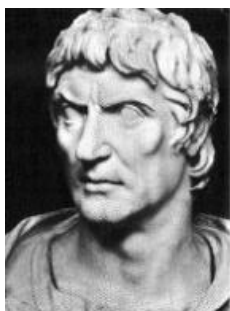
1. V Európe sa od roku 46 pred Kr. používal juliánsky kalendár. V katolíckej časti Európy ho roku 1582 nahradil ...**A**...(doplniť názov v Odpoved'ovom hárku)..... kalendár. Nekatolícke (protestantské) krajiny v Európe ho prijali neskôr. Popri tomto prirodzenom meradle času používame aj umelo vytvorené termíny, napr. epocha alebo prehistorický, či historický čas. **Na aké obdobie vzťahujeme termíny ... B ...prehistorický a ... C ... historický čas? Správne odpovede zapíšte na vyznačené miesto A – C v Odpoved'ovom hárku.**

2. V súčasnosti sa dosť často používa pojem „solistikovaný“, čo významovo znamená dobre premyslený, dobre zorganizovaný, dobre fungujúci. Tento pojem má korene v antickom Grécku, kde pôsobila aj skupina „nových mysliteľov“ tzv. sofistov. **V Odpoved'ovom hárku vysvetlite dva pojmy: a) sofista a b) sofizmy**

3. Uved'te, na území ktorého dnešného štátu sa nachádzajú historické lokality:

Kartágo, Argos, Gerulata, Višegrad, Halič, Syrakúzy. Vyberte z uvedenej ponuky správny názov dnešného štátu a prirad'te ho v Odpoved'ovom hárku k uvedenej lokalite: (Grécko, Francúzsko, Tunis, Maroko, Slovensko, Česko, Poľsko, Maďarsko, Taliansko)

4. Podľa charakteristických údajov a podobizne za písmenami a) – d) odhaľte osobnosť antických dejín. Meno osobnosti zapíšte na vyznačené miesto v Odpoved'ovom hárku.

a)

b)

c)

d)

a) bol hlavným súperom Gaia Maria, optimát, víťaz v občianskej vojne roku 88 pred Kr..

- b) dovŕšil porážku Židov v Judei, dokončil výstavbu Kolosea a za jeho vlády výbuch sopky (Vezuv) „pochoval“ Pompeje a Herculaneum.
- c) zaviedol spôsob vlády – tetrarchiu, obdobie jeho vlády sa označovalo ako dominát, najhoršie prenasledovanie kresťanov.
- d) opevnil prístav Pireus, takmer 30 rokov stál na čele štátu, vybudoval štátne zriadenie s priamou demokraciou.

5. V Odpoved'ovom hárku na vyznačené miesta za písmenami A – D dopište chýbajúce údaje:

Mesto, ktoré Rimania nazývali Konštantinopol malo (aj má) výhodnú strategickú polohu. Leží pri úžine**A**, predchádzajúci názov mesta bol**B**..... . Osmanskí Turci Konštantinopol dobyli roku**C**..... Obsadením mesta a úžin Turci „donútili“ Európanov hľadať nové**D**.....

6. Podľa latinského slova *feudum* = léno = prepožičaná pôda od pôvodného vlastníka (panovníka, cirkevného či svetského zemepána) bol pomenovaný spoločenský systém feudalizmus. Spolu s pôdou dostal nový držiteľ léna, t. j. lénný pán aj poddaných a súdne právomoci. **V Odpoved'ovom hárku napíšte, ako sa nazýva vzťah medzi lénnym pánom a lénnikom.**

7. Prečítajte si text a v Odpoved'ovom hárku doplňte na mieste písmen A - C požadované údaje:

Takmer 80 rokov vlády Karola Róberta z Anjou a jeho syna Ľudovíta I. Veľkého v Uhorskom kráľovstve nazývame anjouovskou konsolidáciou. Začiatok vlády Karola Róberta bol búrlivý, pretože si musel svoj dedičný nárok na trón vybojovať v bojoch s uhorskými magnátmi. Ich moc a vplyv postupne eliminoval. Najznámejšia je bitka z roku 1312 pri.....**A**..... Porazeným konfiškoval majetok a do úradov menoval svojich ľudí. Tým si vytvoril materiálne i ľudské zázemie na realizáciu niekoľkých reforiem. Posilňoval ústrednú kráľovskú moc, obmedzoval moc šľachty, zaslúžil sa o rozvoj miest a špeciálne banských miest, ktoré získali takmer úplnú samosprávu. Podporoval rozvoj baníctva, hutníctva a mincovníctva. Realizoval reformu správy,

.....**B**.....reformu, ktorou zjednotil vyberanie mýta, cla a poplatkov a
.....**C**.....reformu, ktorou sa zaviedla razba strieborných grošov a zlatých
(kremnických) dukátov. Hospodárska konjunktúra prilákala do krajiny umelcov, zahraničných
remeselníkov a obchodníkov.

8. prezrite si karikatúru, prečítajte popis:

Na dobovej karikatúre je v antickom rúchu minister školstva Albert Apponyi ako novodobý Paris, ktorý s jablkom v ruke rozhoduje medzi tromi mestami - kandidátmi na zriadenie univerzity. Súboj medzi Košicami (postava vzadu), Szegedom a Bratislavou vyhrala Bratislava/Pozsony, na hlave s korunou v podobe hradu na hlave.

V meste na Dunaji už v minulosti bola univerzita, podobne v ďalších dvoch mestách na území dnešného Slovenska - v Trnave a Košiciach.

V Odpoved'ovom hárku napíšte, kto a kedy (v minulosti) založil univerzity v Bratislave, Trnave a Košiciach.

9. Slávne bitky usporiadajte v chronologickej postupnosti od najstaršej smerom k súčasnosti.

Za číslicami od 1 - 4 v Odpoved'ovom hárku zapíšte príslušné písmená uvádzajúce konkrétnu bitku a dopíšte rok:

- a) bitka pri Bielej hore
- b) bitka pri Ypres
- c) bitka pri Borodine
- d) bitka na rieke Lech

10. Prečítajte si nasledujúce riadky textu a určite k akej udalosti sa viažu, kedy, kde a kto ich predniesol:

„ Všetko, čo v hmotnom svete jestvuje, len v čase a priestore jestvovať môže, preto žiadame osobnosť národa slovenského uznať v priestore tom, ktorý on ako jedna súvislá, nepretržitá masa skutočne zaujíma, pod menom Hornouhorského slovenského dištriktu.“

Odpoveď uveďte v Odpoveďovom hárku.

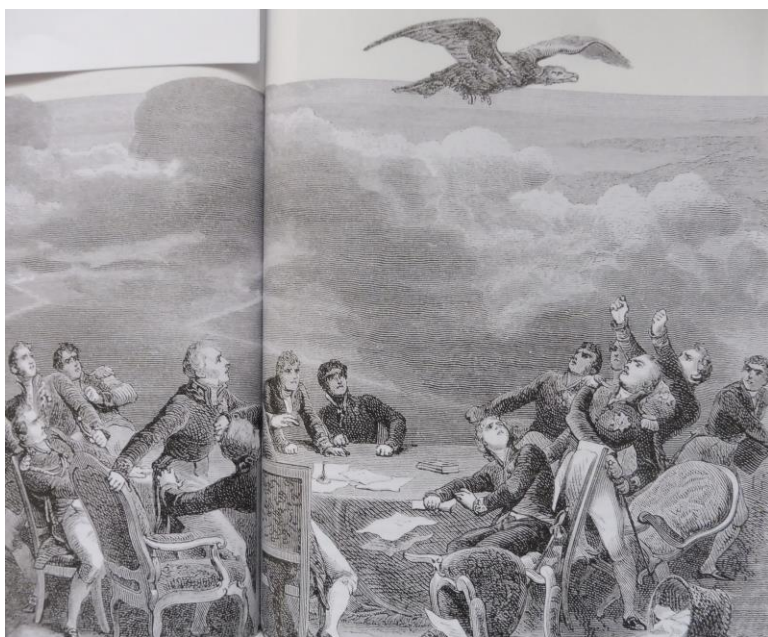
11. V Odpoveďovom hárku na vyznačené miesta za písmenami A – C dopíšete chýbajúce údaje:

Rakúsko-uhorské vyrovnanie (alebo kompromis) znamenalo dôležité zmeny v usporiadaní štátu. Súštatie spájala iba.....**A**..... a tri spoločné ministerstvá**B** Neexistovalo spoločné občianstvo ani vlajka, iba štátny znak. Rozdielny bol právny aj volebný systém, preto prichádzalo k napätým situáciám, ktoré na pravidelných zasadnutiach riešili volení zástupcovia oboch štátov, tzv.**C**.....

12. V Odpoveďovom hárku zapíšete, ktoré dva z uvedených výrokov sú pravdivé:

- a) Tolerančný patent vydaný Jozefom II. zavádzal v monarchii v školstve výučbu žiakov jednotlivých národov a národností v ich rodnom jazyku.
- b) Vojnu o rakúske dedičstvo viedla Mária Terézia s francúzskym kráľom.
- c) Prijatie dokumentu známeho ako Pragmatická sankcia presadil Karol VI. na rokovaníach v Utrechte v roku 1713 a týkal sa rozšírenia následníckeho práva v habsburskej ríši v línii po meči i po praslici.
- d) Konfederované americké štáty podporovali rozvoj abolicionizmu.
- e) Sesterské republiky vznikli pri výbojoch francúzskych revolučných vojsk a po vyhlásení cisárstva vo Francúzsku sa zmenili na kráľovstva.
- f) Slovanská vzájomnosť je pojem, ktorý zaviedol Ján Hollý v eposoch o slovanskom dávnoveku a v roku 1848 na Slovanskom zjazde v Prahe bola potvrdená bilaterálnymi diplomatickými zmluvami zástupcov jednotlivých slovanských národov.
- g) Vďaka agrárnej revolúcii nachádzalo prácu v poľnohospodárstve stále viac a viac obyvateľstva.
- h) Ján Nepomuk Bobula, pôvodne staviteľ a podnikateľ, vstúpil v 60. rokoch 19. storočia do politiky, organizoval stranu Nová škola slovenská a Pešti vydával noviny *Slovenský denník*.
- ch) Po prehratej prusko-rakúskej vojne v roku 1866 muselo Rakúsko vstúpiť do nemeckého spolku ale na Apeninskom polostrove si mohlo ponechať Benátsko.

13. Na Viedenskom kongrese sa zišli panovníci, diplomati, experti, zástupcovia víťazných i porazených krajín a pokúšali sa uzavrieť dvadsaťpäťročné obdobie napoleonských a protinapoleonských vojen. Honosné slávnosti dávali kongresu lesk najvýznamnejšej spoločenskej akcie, preto sa mu hovorilo kongres plesov či valčíkový kongres. Rokovania začali na jeseň 1814. Tri základné princípy – legitimita, solidarita veľmocí, reštaurácia – rokujúce strany akceptovali, napriek tomu sa vyjednávania preťahovali. Náhle sa strany pod hrozbou novej situácie dokázali dohodnúť. Dobová karikatúra to znázornila orlom letiacim nad handrkujúcimi sa diplomatmi a politikmi. **a) Aká správa vydesila diplomatov? b) Koho tento orol symbolizoval? Stručnú odpoveď na obe otázky a), b) zapíšte do Odpoveďového hárku.**

„Orol nad kongresom“

14. Rozhodujúce historické udalosti sú spojené nielen s ich aktérmi, ale aj s určitými miestami, kde sa pod vplyvom podmienok a momentálneho stavu vecí udiali. **V Odpoveďovom hárku utvorte správne dvojice: osobnosť (zo stĺpca A - F) + miesto(zo stĺpca 1 - 6), ku ktorému sa viaže udalosť, rozhodnutie alebo dielo:**

A Peter I. Veľký	1. Wittemberg
B Ľudovít Jagelonský	2. Costnica
C Jakub Fugger	3. Poltava
D Jan Hus	4. Moháč
E Martin Luther	5. Augsburg
F Daniel Manin	6. Benátky

15. Väčšina európskych národov si v priebehu 19. storočia vytvorila národnú ideológiu, panteón národných hrdinov, repertoár skutočných či mýtických národných príbehov, ktoré posilňovali národné vedomie. Využívali k tomu literatúru, výtvarné umenie, divadlo, ale i archeológiu, etnografiu, históriu, muzeológiu i muzikológiu. S miernym časovým posunom vytvorili takého umelecké diela i slovenskí umelci. Súbory krojovaných postáv, portréty alebo fotografie známych národovcov, literárne spracované príbehy z dejín, pomníky... Vytvoriť reprezentatívne obrazy tohto druhu sa podujal slovenský maliar Andrej Kováčik v 30. rokoch 20. storočia. Najznámejšie dve veľkorozmerné plátna z jeho cyklu zachytávajú skupinové portréty známych národných aktivistov pri konkrétnych udalostiach.

V Odpoveďovom hárku a) pomenujte zobrazené udalosti, kedy a kde sa udiali a b) kto sú postavy na obrázku. Skupinu postáv označte jedným súborným pomenovaním:

Obr. a)

Obr. b)

16. Začiatky prvej Československej republiky sprevádzali udalosti, z ktorých niektoré uvádzame v nasledujúcom zozname (a – e). **Zoradte si ich v chronologickom slede a do Odpoveďového hárku zapíšte len tú udalosť, ktorá sa v ponuke udalostí nachádza za písmenom d** :

a) letecké nešťastie v Ivanke pri Dunaji – smrť M.R.Štefánika, **b)** príchod Československej armády do Bratislavy, **c)** podpísanie zmluvy v Trianone, **d)** útok maďarskej Červenej armády na Slovensko, **e)** prvá ústava ČSR.

17. Lákavé plagáty prepravných spoločností a reálne sociálne podmienky vystažovalcov sa stávali „hnacou silou“ pre mnohých Slovákov. Po 1. svetovej vojne už veľká časť Slovákov žila v zahraničí, ich počet sa koncom 30. rokov 20. storočia odhadoval na 1,5 milióna (najviac v USA a v Maďarsku). Väčší počet Slovákov žije aj na území bývalej Juhoslávie. Tzv. Dolnozemci tento rok oslavujú 300. rokov vnútornej migrácie (v rámci Uhorska) na Dolnú zem.

Do Odpoveďového hárku napíšte odpovede na dve otázky:

- a)** V ktorej krajine bývalej Juhoslávie žije najväčšia komunita Dolnozemských Slovákov?
- b)** Ktoré organizácie sa za 1. ČSR venovali krajanom v zahraničí? (Uvedte aspoň dve)

18. Po páde komunistických režimov a rozpade sovietskeho bloku sa Európa ocitla v úplne novej situácii. Vtedajšia európska dvanástka v tom období pokračovala v tesnejšom politickom prepájaní tak, ako to do budúcnosti očakávali pôvodné rímske zmluvy. Vo februári 1992 podpísala v holandskom meste Maastricht dohodu.

V ázijskom regióne sa rýchlo hospodársky rozvíjalo Japonsko, ktoré sa už na prelome 60. - 70. rokov stalo treťou najmocnejšou hospodárskou silou sveta. Okrem Japonska sa rýchlo rozvíjajúcimi krajinami stali Južná Kórea, Taiwan, Singapur a Honkong, ktoré využili pomoc Japonska i USA. **Do Odpoved'ovom hárku zapíšte správne odpovede na dve otázky:**

- a) Čo je podstatou Maastrichtskej dohody?
- b) Ako metaforicky nazývame tieto rýchlo sa rozvíjajúce krajiny Ázie?

19. Osamostatnenie Indie roku 1947 sprevádzal rad dramatických udalostí. **Vyznačte dve, ktoré do uvedeného radu nepatria:**

- a) zrážky medzi hinduistami a moslimami s následným konfliktom medzi Indiou a Pakistanom.
- b) zrážky medzi hinduistami a moslimami s následným konfliktom medzi Indiou a Bangladéšom.
- c) konflikt medzi hinduistami a kurdským obyvateľstvom.
- d) India a Pakistan sa následne stali výhodným objektom súťaženia dvoch superveľmocí? Pakistan sa priklonil k USA a India k ZSSR.

20. **Správne priradte v Odpoved'ovom hárku udalosti k miestu konania a k dátumu spôsobom zápisu napr. 1 – a) – I, :**

1. Založenie Slovenského ústavu sv. Gyrila a Metoda	a) Prešov	I. 1963
2. Vyhlásenie Slovenskej republiky rád	b) Praha	II. 1932
3. Kongres mladej slovenskej generácie	c) Trenčianske Teplice	III. 1968
4. Vyhlásenie ústavného zákona o československej federácii	d) Rím	IV. 1919

Autorky: PhDr. Anna Bocková, PhD., PhDr. Daniela Kodajová, PhD.

Recenzentka: PhDr. Ľubica Kázmerová, CSc.

© Slovenská komisia Dejepisnej olympiády

Vydal: IUVENTA - Slovenský inštitút mládeže, Bratislava 2018